

TERRA

VUOSIKERTA 106

NUMERO 3

1994

Omistetaan professori Toive Aartolahdelle hänen 60-vuotispäivänään 6. lokakuuta 1994.

Dedicated to Professor Toive Aartolahti on his 60th birthday, October 6, 1994.

Professori Toive Aartolahti 60-vuotias

Luonto on koko ihmishistorian ajan ollut suurimpia älyllisen ja taiteellisen inspiraation lähteitä. Monet luonnon piirteet ja tapahtumat ovat helposti havaittavia ja vaikuttavia, mutta vaikeasti ymmärrettäviä ja selitettäviä. Ei siten ole ihme, että luonnontieteen historiassa tutkijat voidaan jakaa kahteen luokkaan: niihin, jotka ovat perustaneet luonnon selittämisen havaittavaan todellisuuteen ja niihin, jotka ovat antaneet enemmän sijaa mielikuvitukselle.

Etenkin maapallon pinnanmuodot, sen geomorfologia, ovat olleet ihmisen mielenkiinnon kohteena vuosisatojen ajan. Geotieteiden pitkä historia kuvastaa ihmisen hidasta, mutta silti aina etenevää kulkua kohti luonnon ymmärtämistä. Matkan varrella ei kuitenkaan ole voitu välttyä tieteen harhapoluille joutumiselta. Siitä on esimerkkejä loputtomasti, ja monet niistä kertovat paljon tieteen luonteesta ja sen vaikeudesta. Vaikka jääkausien jättämät geomorfologiset ja stratigrafiset jäljet olivat kaikkien nähtävillä Skotlannissa, vei jääkausiteorian hyväksyminen Brittein saarilla yhden tutkijasukupolven ajan: vallinneet paradigmat voittivat luonnossa havaittavat tosiasiat. Toisinaan mielikuvitus on suorastaan hiponut inhimillisen suorituskyvyn rajoja. Fossiiliaineiston on tulkittu todistavan muinaista katastrofaalista tuhoa, koska fossiilisten kalojen ilmeet ovat kuvastaneet »hämmentystä ja kauhua». Lennokkaita ovat myös olleet tulkinnat, joissa fossiilien on esitetty hukkuneen suurtulvassa, koska ne näyttävät kurottavan kaulaansa ylöspäin. Virheellisiä ja suoraan vahingollisia ovat olleet sellaiset tutkimukset, joissa tutkimusaineistoa on vääristetty niin, että on päädytty haluttuun lopputulokseen – loputtomia esimerkkejä on varsinkin uskonnollisesti tendenssisistä tutkimuksista. Aurinko on kiertänyt maata, vaikka havainnot ovat todistaneet toista tai itseään luonnontieteilijöinä pitäneet ihmiset ovat etsineet laivan jäänteitä yli 5 km korkealta vuorelta.

Mielikuvitus ei varmaankaan ole luonnontieteilijän vihollinen, mutta em. esimerkit osoittavat, ettei empirian ja realismin merkitystä luonnontieteissä voi liiaksi korostaa. Realismi, pikemminkin kuin mielikuvitus, on luonnontieteilijän tärkeimpiä ominaisuuksia. Realistinen luonnontieteilijä hyväksyy ja ymmärtää sen, että luonnontieteellinen tutkimus vaatii usein väsyttävän runsaasti empiiristä työtä, jonka palkintona ei välttämättä aina saavuteta paljon uutta. Silti tärkeintä on tehdä työnsä tinkimättä, pitäen tavoitteena viedä tiedettä edes yhden askeleen verran eteenpäin.

Vauhdikkaat teoriat voivat unohtua yhdessä yössä, mutta hyvin tehdyn empiirisen työn arvo säilyy.

On jatkuvasti antoisaa tutustua vanhemman polven suomalaisten luonnonmaantieteilijöiden parhaisiin tutkimustöihin. Kenttätöiden määrä on mykistävä ja tulkinnat sekä tulokset varsinkin ajankohdan huomioon ottaen hämmästyttävän kestäviä. Lukemattomat myöhemmät luonnontieteelliset tutkimukset ovat tukeutuneet ja tukeutuvat yhä vanhemman sukupolven vankkumattomaan empiiriseen työhön.

Yksi tämän suomalaisen luonnontieteen arvokkaan tradition parhaita jatkajia on ollut professori Toive Aartolahti, vanhemman sukupolven maantieteilijöiden oppilas. Hänen tutkijantyötänsä on alusta pitäen leimannut voimakas empiriaan ja luonnon konkreettiseen tuntemukseen pohjautuminen. Varsinkin tutkijanuransa alkupuolella hän kulki vaivoja kaihtamatta Suomea etelän keidasoilta Lapin perukoille saaden näin sellaisen kosketuksen Suomen luontoon, joka kestää koko elinajan. Tämä ei kuitenkaan ole tarkoittanut merkityksetöntä kenttätyötä, puurtamista puurtamisen vuoksi, silloin kun tietoa on ollut helpommin hankittavissa, vaan prof. Aartolahti on merkittävästi vaikuttanut mm. geomorfologisen karttatulkinnan kehittymiseen: hän on siten oppinut tuntemaan Suomenmaan sekä maastossa että kartalta. Toivomme ja uskomme, että prof. Aartolahden edustama traditio suomalaisessa maantieteessä jatkuu myös tulevaisuudessa.

Professori Toive Aartolahdella on juhlapäivä 6. 10. 1994, jolloin hän täyttää 60 vuotta. Merkkipäivän kunniaksi on tehty tämä juhlakirja, jonka artikkelit on koottu niin, että ne mahdollisimman hyvin kuvastaisivat prof. Aartolahden tieteellistä elämäntyötä: siten suotutkimus, geomorfologia, biogeografia ja koulumaantiede ovat juhlakirjassa korostetusti esillä. Samalla juhlakirja tarjoaa kirjoittajille, jotka ovat prof. Aartolahden kollegoja, oppilaita ja ystäviä, mahdollisuuden onnitella prof. Aartolahtea hänen juhlapäivänään. Myös Suomen Maantieteellinen Seura ja Terran toimitus haluavat yhtyä onnentoivotuksiin ja toivottaa jatkuvaa menestystä prof. Aartolahden aktiiviselle toiminnalle suomalaisen maantieteen hyväksi.

HEIKKI SEPPÄ

MATTI TIKKANEN